

Reisverslag veldbezoek Rwanda

Door:

Sander Kivits en Marleen Romeny

Datum veldbezoek:

20 september 2009 t/m 27 september 2009

Op zondag 20 september 2009 vertrok een bijzondere Right To Play delegatie op veldbezoek naar Rwanda, met als doel om Play to Learn projecten te bezoeken die deels met subsidie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken gefinancierd worden. Lees het reisverslag en dompel je onder in Right To Play in Rwanda.

Delegatie:

Naam:	Leeftijd:	Beroep:
Marleen Romeny	37	Werknemer Right To Play
Joost Veldman	33	Vrijwilliger Right To Play
Ruben Houkes	30	Ambassadeur, Judoka
Dex Elmont	25	Ambassadeur, Judoka
Sander Kivits	23	Student Communicatie: Specialisatie Digitale Media Hogeschool Rotterdam
Wianka van Dorp	21	Student Sportmarketing & Management Randstad Topsport Academie Rotterdam (roeien)

Zondag 20 september 2009

Het is vroeg....Met kleine oogjes en trek in koffie vertrekken we rond zeven uur 's ochtends richting vliegveld Zaventem in Brussel. Het vliegtuig naar Rwanda is maar halfvol. Genoeg ruimte dus om languit te liggen, te relaxen en het programma van komende week door te nemen.

Het is al aardedonker als we net na zessen 's avonds landen op Kigali International Airport. Cedric, afkomstig uit Zwitserland en werkzaam als communicatie officer bij Right To Play in Kigali, en zijn Rwandese collega Steve wachten ons op. Hotel Chez Lando biedt ons onderdak voor 5 van de 6 nachten in Rwanda. Chez Lando staat bekend om de 'brochettes', spiezen met rund- of geitenvlees, bergen friet en een lokaal biertje (Mutzig of Primus).

Cedric is de hele week onze steun en toeverlaat voor programma, organisatie en informatie. Het programma blijkt al meteen flink omgegooid maar ziet er niet minder interessant uit. En dan...ruzie met de klamboe en het bed in!

Maandag 21 september 2009 – Dag 1

Zo rond 5:00 uur komt de zon op. Na vier maanden droogte is het regenseizoen precies met onze komst begonnen. Na een geweldig ontbijt gaan we met Cedric en Bonnie, die de hele week onze chauffeur is, in Right To Play shirts en gewapend met film- en videocamera's op pad in ons busje.

De eerste confrontatie met Rwanda buiten de hotelmuren. Rwanda, het land van de duizend heuvels; de hoofdstad Kigali oogt on-Afrikaans schoon en de omgeving is groen. We bezoeken een lokale community partner van Right To Play, Cepaj. Cepaj is na de genocide in 1994 in het leven geroepen om de vele weeskinderen en inmiddels ook straatkinderen op te vangen. Naast onderdak, voedsel en kleding krijgen de kinderen onderwijs en sport en spel. Right To Play heeft staf van Cepaj als coach getraind en de coaches voeren spelactiviteiten met de kinderen uit, waardoor ze onder andere respect en zelfvertrouwen opbouwen. Op een cementen speelplaats, tussen wat klaslokalen in, worden we ontvangen door vijf enthousiaste coaches en zeker 75 kinderen. In het 3 uur durende bezoek doen we mee aan Red Ball Child Play activiteiten, interviewen we coaches en kinderen en geven Dex, Ruben en Wianka clinics waar de kinderen en de coaches aan meedoen.

Nee, er is geen zachte judo-mat en nee, roeien is geen bekende sport. Improviseren dus! En dat lukt. Ruben en Dex laten samen op een paar dekens zien hoe je van elkaars kracht gebruik kan maken, en dat je dus helemaal niet groot en sterk hoeft te zijn om van de ander te winnen. De waarden die in de judo belangrijk zijn sluiten prachtig aan op de lessen die in Right To Play spellen zitten: dat samenwerking, respect en discipline belangrijk zijn. Kinderen doen daarna mee aan allerlei judo-oefeningen waarin balans, behendigheid en snelheid centraal staan. Wianka oefent met haar groep kinderen roeibewegingen op het droge, en laat de kinderen kikkersprongen maken en krachtoefeningen doen. De kinderen vinden het allemaal prachtig en willen niet meer dat we weggaan. De spelletjes van de clinics gaan gewoon door, ook als de clinics al afgelopen zijn. Het wordt opgepakt! In korte tijd ontstaat een band en het is moeilijk om weer in ons busje te stappen en de hele groep zwaaiend en meerennend op blote voetjes achter te laten. Het maakt diepe indruk op ons allemaal maar tegelijkertijd voelen we allemaal dat Right To Play hier ontzettend op zijn plaats is en kinderen echt toekomst geeft.

's Middags is het tijd voor een bezoek aan de middelbare school 'Saint Andre' met zo'n 700 leerlingen tussen 12-18 jaar. Op het schoolplein worden Live Safe Play Safe activiteiten gedaan waar we allemaal aan meedoen in een grote kring. In deze activiteiten staan lessen over gezondheid centraal. Ga maar eens op 1 been staan en zak

dan langzaam omlaag zonder met je andere been de grond te raken, en kom daarna weer omhoog. De coach, die de nationale taal van Rwanda, het Kinyarwanda spreekt met de kinderen, blikt met iedereen terug op het spel. Wat heeft iedereen gemerkt? Je hebt de steun van je buurman nodig, anders val je om! De coach legt vervolgens de link met het dagelijks leven: zieke en zwakke mensen binnen de gemeenschap hebben ook hulp nodig van anderen. En zo moeilijk is het niet om die hulp ook te geven, zeker nu je zelf ervaren hebt hoe het voelt zonder hulp en steun.

Dinsdag 22 september 2009 - Dag 2

Tijd voor een kennismaking met de country manager en de 20 medewerkers van Right To Play in Kigali. Met koffie en XL-croissants krijgen we een briefing over het werk van Right To Play in Rwanda. Het feit dat de Rwandese bevolking heel jong is -60% is jonger dan 20 jaar- biedt veel mogelijkheden voor Right To Play. Er wordt strategisch samengewerkt met de Ministeries van Onderwijs, Gezondheid, Gender, en Sport om onze programma's te integreren in nationale programma's. Zo is de Live Safe Play Safe module door het Ministerie van Gezondheid goedgekeurd. Daarnaast zijn er ook partners zoals Unicef die fondsen, toegang tot scholen en materiaal leveren. Right To Play levert dan de 'software' met programma's. Sinds 2006 worden meer dan 100.000 kinderen bereikt, zowel op school als buiten school. De positieve effecten van onze programma's zijn te zien: kinderen spelen weer, de kennis van hiv/Aids preventie is omhoog gegaan en schooluitval is minder geworden. Gedrag van kinderen is beter geworden. Right To Play maakt partner organisaties sterker: hun medewerkers worden tot coach getraind en de organisatie krijgt training in zaken als project management. Zo wordt geïnvesteerd in de capaciteit van de hele organisatie achter de coach, wat duurzaam is.

's Middags weer een kort schoolbezoek. Dit keer een grote school met ruim 1000 leerlingen. Een paar groepen spelen onder leiding van coaches Red Ball Child Play activiteiten op het veel te kleine speelterrein en we mogen natuurlijk meedoen. We nemen ook een snel kijkje in een van de klaslokalen. Daarna worden we bij de directeur op zijn kamer uitgenodigd voor een korte kennismaking. Meteen krijgen we de vraag of we hem kunnen helpen aan een extra sportveld..

Daarna een officieel gedeelte in het Stadion: een gesprek met de Minister van Sport, een energieke man die mooi vertelt hoe belangrijk sport is als uitlaatklep voor kinderen en ouderen die na de genocide getraumatiseerd zijn. Sport als middel voor vrede, en om van een land weer een geheel te maken. Overigens krijgt Wianka bijna meteen een stageplaats aangeboden als ze vertelt over haar studie sportmanagement. Daar hebben ze in Kigali wel wat aan! Verder op het programma staat een ontmoeting met het Olympisch Comité en een aantal Rwandese Olympische atleten. Aansluitend een persconferentie, die vrij apart verloopt. De journalisten zijn nogal lang van stof en hun vragen gaan alle kanten op. Luisteren ze wel? Zo is een conclusie van een journalist dat we de judosport naar Rwanda komen brengen. Hmm..

Woensdag 23 september 2009 - Dag 3

Vandaag gaan we naar Gisenyi, in het noordwesten van Rwanda. Het is maar 150 kilometer, maar toch al snel 3 uur rijden vanwege bergwegen en behoorlijk wat gaten en scheuren in het wegdek. Het uitzicht is fantastisch: groene heuvels met landbouwterrassen, kringelende rook uit huisjes in de verte en stromen mensen die langs de wegen lopen en bergen hout en jerrycans met water op hun hoofd vervoeren.

Gisenyi ligt aan het Kivu-meer en vlakbij Goma, in Congo. Na een strandlunch met hele tilapia vissen uit het meer maken we kennis met de vier medewerkers van Right To Play in Gisenyi. Hier werkt Right To Play sinds 2007, en bereikt ongeveer 20.000 kinderen met 280 coaches, voornamelijk op scholen en jeugdcentra. Right To Play richt zich vooral op Hiv en Aids preventie met de programma's. We bezoeken partner Vision Jeunesse Nouvelle, die straatkinderen en wezen opvangt, en onderwijs en veel verschillende sporten aanbiedt. Ruben en Dex doen mee aan een zwemles in het meer. Hier is duidelijk geoefend: de kinderen zijn razendsnel en Dex en Ruben komen buiten adem weer aan de kant..

Daarna naar een Youth Friendly Center, waar jongeren tussen de 4 en 24 sportmogelijkheden krijgen en waar Right To Play ook activiteiten uitvoert. Er staat een clinic van de ambassadeurs op het programma, maar het loopt even anders. Eerst kijken naar mooie demonstraties van Karate, Acrobatiek en Volleybal buiten op het harde steen. Vermaak eerste klas: er staan zeker 200 kinderen omheen te joelen. De clinic die daarna in een bijgebouwtje wordt gegeven wordt enthousiast ontvangen door de karate leerlingen. Als de avond valt verlaten we het terrein weer.

Donderdag 24 september 2009 – Dag 4

En als je dan toch in Rwanda bent en een vrije dag mag invullen...Vanuit Gisenyi is het een dik uur rijden naar Volcanoes National Park, het oudste nationale park in Afrika dat sinds 1925 bestaat. In een prachtige vulkaanrijke omgeving met regenwoud en bamboe is dit het gebied van de berggorilla's. Elke dag mogen zo'n 50 toeristen in kleine groepjes verdeeld de bergen op. Onder leiding van twee gidsen met geweer bezoek je dan lopend een van de zeven gorilla families. Excited verzamelen we ons en wachten op instructies. De meeste toeristen zijn hard core wandelaars, met stokken, beenkappen en grote klompen van schoenen. Hmm...

Dan blijkt dat we een eigen auto met chauffeur nodig hebben, want het is nog wel even rijden tot het lopen begint. Gelukkig is er nog wel een chauffeur in het dorp te vinden die wat werk kan gebruiken en zo gaan we op pad. Over slingerende dorpsweggetjes waar kinderen je tegemoet zwaaien, en de grote groene vulkaanberg die steeds dichterbij komt. Dan begint onze looptocht: bergop, langs terrasachtige akkers waar hard op gewerkt wordt. De laatste instructies voordat we het park betreden en dan komen we diep het regenwoud in. Apengegil, krakende takken en dan...staan we oog in oog met een grote moedergorilla en een kleintje, hangend in een boom. Ruben en Wianka voelen zich met hun rood-oranje outfits levende schietschijven, maar de gorilla's lijken onverstoorbaar. Het is echt adembenemend ze van zo dichtbij te kunnen zien.

Een uur lang genieten we van de elf leden van deze familie. Er is 1 mannetje, een grote silverback, maar die ligt uitgeteld onder een boom te slapen. De vrouwtjes met kleintjes zijn wat actiever. Er moet altijd een afstand tussen jou en de gorilla zijn van 7 meter, maar zelfs een meter halen we niet altijd...Wianka krijgt bijna een gorilla op haar hoofd als die opeens als een balletje uit een boom valt, en een moeder met jong loopt rustig over Sander's voet heen. Dan gebaart de gids dat het tijd is om te gaan. Wat bijzonder is dit geweest!

Vrijdag 25 september 2009 – Dag 5

Weer terug in Kigali. Een heftig begin van de dag als we naar het Genocide Memorial Center gaan. Dit is een permanente herdenkingsplek, gebouwd op een plaats waar meer dan 250.000 mensen begraven zijn. Op indringende wijze wordt de geschiedenis van de Rwandese genocide verteld met veel informatie, beelden en persoonlijke getuigenissen. In 10 dagen tijd zijn bijna 1 miljoen mensen afgeslacht, vaak door eigen familieleden of vrienden. Inmiddels wordt er niet meer over Hutu's en Tutsi's gesproken want het land is één. Het maakt allemaal diepe indruk en zet het werk van Right To Play in dit land in een duidelijker perspectief.

Tijdens de de-briefing bijeenkomst met de Right To Play staf horen we dat ons bezoek een positieve impact heeft op de partners van Right To Play. De ambassadeurs en hun clinic zijn als motiverend en inspirerend ervaren, en dat is belangrijk voor ons om mee terug te nemen. Massamba, de country manager, is ook blij dat we met eigen ogen hebben gezien hoe het geld van het Nederlandse Ministerie van Buitenlandse Zaken besteed wordt en dat we hen kritisch blijven volgen. We zijn allemaal onder de indruk van Right To Play's werk in Rwanda en de manier waarop wordt samengewerkt met partners. Het werkt!

's Avonds een hele informele en gezellige avond bij de Nederlandse Ambassade, samen met de Minister van Sport en zijn adviseur, country manager Massamba en zijn programma medewerker Josephine, en een aantal ambassade medewerkers. Ambassadeur Frans Makken is onze gastheer en laat in zijn welkomstwoord horen dat hij behoorlijk wat weet over Right To Play in Rwanda en het bezoek van onze delegatie zover. Hij krijgt van Ruben de mini rode bal overhandigd als dank. Daarna nog een klein dansje in een van de disco's van Kigali..

Zaterdag 26 september 2009 – Dag 6

Het oorspronkelijke idee vandaag was een play day ter ere van World Peace Day. Helaas...het is de laatste zaterdag van de maand, en dat is de dag dat alle Rwandezers verplicht community work moeten doen, ofwel de stad moeten schoonvegen. Tja... Pas vanaf 12 uur wordt het gewone leven weer hervat, en dat is ook het moment om naar ons laatste bezoek te gaan: community partner 'Fondation Sport et Culture pour la paix'. Kinderen worden hier met sport en spel samengebracht en leren over verzoening en tolerantie. Volgens Cedric zijn er zo'n 50 kinderen. Dat blijken er 300...

Kleine chaos; overall enthousiaste kinderen en coaches, een spetterende dans demonstratie en muzikale begeleiding. Dex en Ruben doen een dappere poging om een clinic te geven. Een demo met judopakken aan op een bruine stoffige ondergrond. Het blijft chaotisch en er zit weinig anders op dan gewoon wat mee te spelen en te voetballen. Dit had duidelijk beter georganiseerd kunnen worden, maar het is ook goed om te zien dat dit de realiteit is. Na een paar uur verlaten we alle kinderen weer en bereiden ons voor op de terugvlucht. Wat een week!

Zondag 27 september 2009

Weer heel vroeg landen we in Brussel en stappen in de trein naar Nederland. Het bezoek heeft diepe indruk op ons allemaal gemaakt. Het is voor iedereen duidelijk hoe belangrijk sport voor deze kinderen is in een land met zo'n heftige geschiedenis.

Ons bezoek is succesvol geweest! We hebben prachtig beeld- en foto materiaal (Sander heeft meer dan 10 uur film en 2000 foto's gemaakt) om het Nederlandse publiek te informeren over het werk van Right To Play; de ambassadeurs zijn als rolmodel inspiratie- en motivatiebronnen geweest voor coaches en kinderen; studenten en topsporter Wianka en Sander hebben munitie genoeg om in Nederland meer jongeren bij Right To Play te betrekken met presentaties en hun enthousiaste verhalen. En allemaal hebben we nieuwe inspiratie, energie en waanzinnige herinneringen...

Vragen, commentaar en/of presentatie verzoeken? communicatie@righttoplay.nl